

**სანარმოთა სტრუქტურული
გარდაქმნები და საინჟინერიო
საქმიანობის დაფინანსების მეთოდები
საბაზრო ეკონომიკის პირობებში**

ბადრი დავითაია

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასისტენტი-პროფესორი

რეზიუმე

სტატიაში აღნიშნულია, რომ ჰოლდინგებსა და საფინანსო-სანარმოო ჯგუფებში იერარქიის ზედა დონე ახორციელებს სტრატეგიულ დაგეგმვასა და ფინანსურ მართვას. ამასთან ჰოლდინგში ფინანსური მართვა მოიცავს დროის ნაკლებ კალენდარულ პერიოდს საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფის სტრატეგიასთან შედარებით. ეს განპირობებულია საქონლის უფრო მცირე სასიცოცხლო ციკლით, რომელიც წარმოებულია ჰოლდინგის სანარმოების მიერ. მიუხედავად ამისა, არსებობს ჰოლდინგის საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფის საერთო მიმართულებები, რომელთაც განეკუთვნება განვითარების გზების არჩევა, ფინანსური რესურსების განაწილება საქმიანობის სხვადასხვა სახეებს შორის, აგრეთვე პრესპექტიულ, მიმდინარე და ოპერატიულ მენეჯმენტს შორის. სტატიაში, აგრეთვე ხაზგასმულია, რომ სააქციო საზოგადოებათა სტრუქტურული გარდაქმნები თავისი არსით, შინაარსითა და მიმართულებებით განაპირობებენ სააქციო საზოგადოებათა სხვადასხვა ფორმების არსებობას, რომლებიც ხასიათდებიან ფინანსური ურთიერთობების სპეციფიკით, ამოცანებისა და მიზნების, სხვადასხვაგვარი წარმოების მასშტაბების თავისებურებებით.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური რესურსები; ერთობლივი სანარმოები; სტრუქტურული გარდაქმნები; საფინანსო სამრეწველო ჯგუფები; დარგობრივი ინტეგრაცია;

შესავალი

აუქციონერულ ფინანსური რესურსების მოზიდვის ეფექტურობა განპირობებულია სხვადასხვა ფაქტორებით, მათ შორის: სავაჭრო, საშუამავლო, საფინანსო და საწარმოო საქმიანობის განვითარების მიმართულებით; სანესდებო კაპიტალის მოცულობით; მართვის ორგანიზაციული სტრუქტურით; (ვერტიკალური, ვერტიკალურ-ჰორიზონტალური და ინტეგრალური) აგრეთვე ინვესტირების მეთოდების შერჩევით. აუქციონერულ საწარმოთა მასშტაბი და მისი ორგანიზაციულ-სტრუქტურული აგებულება ბევრად განსაზღვრავს დაფინანსების სტრატეგიას ინვესტირებული თანხების თანაფარდობის მიხედვით, აგრეთვე მათ ეტაპობრივ ათვისებას.

ძირითადი ტექსტი

გრძელვადიანი ფინანსური დაბანდებანი, რომლებიც შედგება შვილობილ, დაქვემდებარებულ და სხვა ორგანიზაციებში განხორციელებულ ინვესტიციებისაგან, გრძელვადიანი სახელმწიფო და კორპორატიული ფასიანი ქაღალდებისაგან, აგრეთვე საკუთარი აქციებისაგან, რომლებიც შეძენილია აქციონერებისაგან, უზრუნველყოფენ არა მხოლოდ უფრო მაღალი შემოსავლების მიღებას საკუთარ წარმოებაში დაბანდებებთან შედარებით, არამედ გავლენასაც სხვა საწარმოთა მართვაზე. ამრიგად, ფირმები განვითარების გარკვეულ ეტაპზე ამუშავენ და ანხორციელებენ სოლიდურ პროგრამებს სამეურნეო-ორგანიზაციული სტრუქტურის გარდაქმნის კუთხით. აღნიშნული პროგრამები ითვალისწინებენ ახალ საწარმოთა შექმნას, ფირმის გაყიდვას მსხვილი ნილობრივი მონაწილეობით ან კაპიტალის სტრუქტურის რადიკალურ ცვლილებას.

ორგანიზაციულ ფინანსური ასპექტით სტრუქტურული გარდაქმნები მოიცავს: შერწყმას, აქციონერული კაპიტალის დანაწილებას, აქციების გაცვლას და შესაბამისად მსხვილი საწარმოების, ჰოლდინგური კომპანიების, საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფების და სხვა ფორმირებების შექმნას.

საწარმოთა შერწყმა-ეს არის რამდენიმე ფირმის გაერთიანება

ერთ იურიდიულ პირად სინერგიული ეფექტის უზრუნველყოფის მიზნით. ე.ი. ეს ისეთი ფაქტია, როდესაც საქმიანობის საერთო ფინანსური შედეგი ასეთი გარდაქმნების დროს აღემატება ცალკეული, დამოუკიდებელი ერთეულების ფინანსურ შედეგებს. გაერთიანებული აქციონერული კაპიტალის ღირებულება აღემატება ცალკე აღებულ აქციონერულ კომპანიათა ღირებულებას, რაც წარმოადგენს გაერთიანებათა უმრავლესობის ძირითად წინამძღვარს. გაერთიანებულ საწარმოთა ღირებულების ზრდა სასარგებლოა ყველა კომპანიების აქციონერებისათვის, რომლებიც მონაწილეობენ შერწყმაში და ორიენტირებულნი არიან სინერგიული ეფექტის მიღებაზე. ეს უკანასკნელი მიიღწევა:

- ფინანსური რესურსების გამოყენების ეფექტურობის ამაღლებით.

- მართვის ეფექტურობის ამაღლებით ერთიანი საკოორდინაციო ცენტრის შექმნის საფუძველზე.

სააქციო საზოგადოებათა შერწყმა ხორციელდება საქმიანობის სხვადასხვა მიმართულებითა და ფინანსურ — ეკონომიკური, ორგანიზაციულ - მმართველობითი და სამეურნეო ინტერესების გაერთიანების სხვადასხვა ფორმით. ამასთან დაკავშირებით განსხვავებენ სააქციო კაპიტალის შერწყმის სამ ტიპს.:

ა) ჰორიზონტალური, რომელიც ეფუძნება ერთგვაროვანი საწარმოო პროფილის საწარმოთა გაერთიანებას.

ბ) ვერტიკალური-არსებითი სამეურნეო კავშირების გაერთიანება მიმწოდებლებთან და სხვა მომიჯნავე სუბიექტებთან.

გ) კონგლომერატული საწარმოთა დარგთაშორისი გაერთიანება, რომლებიც დაკავშირებული არიან სამეურნეო ურთიერთობებით.

სააქციო საწარმოთა დაყოფა-ეს არის კომპანიის მიმდინარე აქტივების გაყიდვა სააქციო კაპიტალის ფლობის რაციონალიზაციის მიზნით. დაყოფის ძირითად მიზეზებს წარმოადგენს: მართვის ეფექტურობის შემცირება, მათი ეკონომიკური კავშირების შესუსტება და ერთი ან ორი სტრუქტურული ქვედანაყოფის დავალიანებათა კოეფიციენტის მუდმივი ზრდა.

კომპანიების დაყოფა ხორციელდება შემდეგი ფორმით:

1. მოქმედი სტრუქტურული ქვედანაყოფის გაყიდვა სხვა საწარმოზე ნაღდი ანგარიშსწორებით ან შემძენი კომპანიების აქციებზე.

2. მიყიდვა მოქმედი სტრუქტურული ქვედანაყოფების დაინტერესებულ მენეჯერებზე და მათი შემდგომი რეორგანიზაცია დახურული ტიპის კომპანიებად.

3. ახალი წარმოების დაფუძნება და მისი გამოყოფა შვილობილ კომპანიად აქციონერებზე ახალი აქციების გადაცემის გზით პროპორციულ საწყისებზე(ნაღდი ფულის მონაწილეობის გარეშე).

4. აქტივების პირდაპირი ლიკვიდაცია მათი ნაწილების გაყიდვის საფუძველზე და არა როგორც ერთიანი მთლიანი.

სააქციო საზოგადოებათა სტრუქტურული გარდაქმნის შემდეგ სახეს წარმოადგენს ეროვნებათაშორისი სააქციო საზოგადოებების ცალკეული ნაწილების გაერთიანება ერთობლივი საწარმოთა ფორმით გარკვეული მიზნების მისაღწევად. აქციონერულ საწარმოთა შერწყმისგან განსხვავებით ერთობლივი საწარმოთა ფორმირება ხასიათდება როგორც ორ საწარმოთა დამოუკიდებელი ნაწილების გამოყოფა და უკანასკნელის გაერთიანება ახალ საწარმოდ საკუთარი მიზნებისა და ამოცანების განსახორციელებლად. ამასთან ერთი საწარმოს მიზანი არსებითად განსხვავდება მეორე საწარმოს მიზნისგან. ამრიგად მსხვილი აქციონერული კომპანიები აერთიანებენ საწესდებო კაპიტალის ნაწილებს (აქციების გაცვლის ფორმით ან ახლის გამოშვებით) გასაღების ბაზრებში, ფინანსურ ინვესტიციებსა და ტექნოლოგიებში ურთიერთშელწევის გზით.

ერთობლივი საწარმოები იქმნება ძირითადად ეროვნებათაშორის დონეზე, როდესაც საწარმოო ეკონომიკური-პოტენციალი აღწევს გარკვეულ დონეს და აღმოცენდება ერთობლივი მოთხოვნა კაპიტალის შერწყმისა და ფინანსური რესურსების დაბანდების სფეროს გაფართოებისა. სინერგიული ეფექტი მიიღწევა წარმოების მასშტაბის გადიდებისა და მსოფლიო ბაზარზე შიდადარგობრივი და დარგათაშორისი კონკურენციის შესუსტებით.

სააქციო საზოგადოებათა ინტეგრირებული გაერთიანება საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფებისა და ჰოლდინგური კომპანიების

ფორმით წარმოადგენს მსხვილმასშტაბიან საქმიანობას ერთგვაროვანი და მრავალგვაროვანი წარმოების განვითარების კოორდინაციის მიხედვით სინერგიული ეფექტის მიღწევის მიზნით.

ჰოლდინგ-კომპანია ეს არის მრავალფუნქციური ინტეგრირებული საწარმოო კომპანია, რომელიც შედგება დამოუკიდებელი იურიდიული პირებისაგან. ის ფლობს სხვა ფირმებისა და საწარმოების აქციათა საკონტროლო პაკეტს და ახორციელებს მართვასა და ფაქტიურ კონტროლს მათზე.

ჰოლდინგ კომპანიის საწესდებო კაპიტალი შედგება დამოუკიდებელი ურიდიული პირების პაკეტისაგან (მათ შორის არის ღია და დახურული ტიპის სააქციო საზოგადოებები). ტექნოლოგიური თვალსაზრისით ჰოლდინგი არის ჰორიზონტალური ინტეგრალური სრუქტურა, რომელიც აერთიანებს შვილობილი კომპანიების დამოუკიდებელ ტექნოლოგიურ კომპლექსებს ცვლადი საბაზრო პირობების მიმართ ადაპტაციისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიზნით. სააქციო საწარმოთა გაერთიანება ჰოლდინგად არ ქმნის იერარქიულად მაღალი დონის ტექნოლოგიებს.

ჰოლდინგის ფინანსური მართვა მოიცავს სპეციალური საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებასა და რეალიზაციას, რომელიც უზრუნველყოფს ჰოლდინგის ყველა სტრუქტურის ეფექტურობასა და მდგრადი მოგების მიღებას. ეს მიიღწევა არაფექტური და ჰოლდინგის განვითარებასთან მიმართებაში შეუსაბამო საწარმოთა გაყიდვითა და ახალი პერსპექტიული ობიექტებისა და სამეურნეო ერთეულების შეძენით.

საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფი – ეს არის ტექნოლოგიური დამოკიდებულების თვალსაზრისით რიგი საწარმოთა გაერთიანება რთულ-ინტეგრირებულ ვერტიკალურ სტრუქტურად ნედლეულის უფრო სიღრმისეული გადამამუშავებისა და ფინანსური რესურსების ბრუნვის დაჩქარების მიზნით. აღნიშნული ჯგუფები აერთიანებენ ცალკეულ საწარმოებს დამოკიდებული საზოგადოების უფლებით ან აქციათა პაკეტის გადამცემით ჯგუფში მონაწილეთაგან ერთ-ერთზე. ტექნოლოგიური თვალსაზრისით ასეთი გაერთიანება უზრუნველყოფს ახალი ტექნოლო-

გიის აღმოცენებას, ე.ი იერარქიულად უფრო მაღალი დონის ვერტიკალური, რთული ტექნოლოგიური კავშირებითა და ფინანსური ნაკადით. საფინანსო სამრეწველო ჯგუფის ფორმირება ხორციელდება სახელმწიფო ლიცენზირების საფუძველზე. მისი ფინანსური მენეჯმენტი მოიცავს დროის გარკვეულ პერიოდში საინვესტიციო პროგრამების შემუშავებასა და რეალიზაციას საწარმოთა საქმიანობის კონკრეტულ სახეებად, რომლებიც მონაწილეობენ ხანგრძლივი სასიცოცხლო ციკლის საქონლის წარმოებისა და კონკრეტული ბაზრის სეგმენტში განთავსებაზე ყველა სტადიაზე მაქსიმალური მოგების მიღების მიზნით, რომლებიც ხასიათდებიან მინიმალური ფინანსური დანაკარგებით.

ჰოლდინგებსა და საფინანსო-საწარმოო ჯგუფებში იერარქიის ზედა დონე ახორციელებს სტრატეგიულ დაგეგმვასა და ფინანსურ მართვას. ამასთან ჰოლდინგში ფინანსური მართვა მოიცავს გაცილებით დროის ნაკლებ კალენდარულ პერიოდს საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფის სტრატეგიასთან შედარებით. ეს განპირობებულია საქონლის უფრო მცირე სასიცოცხლო ციკლით, რომელიც წარმოებულია ჰოლდინგის საწარმოების მიერ. მიუხედავად ამისა არსებობს ჰოლდინგის საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფის საერთო მიმართულებები, რომელთაც განეკუთვნება განვითარების გზების არჩევა, ფინანსური რესურსების განაწილება საქმიანობის სხვადასხვა სახეებს შორის, აგრეთვე პერსპექტიულ მიმდინარე და ოპერატიულ მენეჯმენტს შორის. ამრიგად სააქციო საზოგადოებათა სტრუქტურული გარდაქმნები თავისი არსით, მინაარსითა და მიმართულებებით განაპირობებენ სააქციო საზოგადოებათა სხვადასხვა ფორმების არსებობას, რომლებიც ხასიათდებიან ფინანსური ურთიერთობების სპეციფიკით, ამოცანებისა და მიზნების სხვადასხვაგვარი წარმოების მასშტაბების თავისებურებებით.

სტრუქტურული გარდაქმნების შესაბამისად სხვადასხვა ტიპის სააქციო საწარმოთა კორპორატიული სტრატეგია ითვალისწინებს ინვესტიციათა ინვესტირების ყველაზე უფრო ეფექტურ მეთოდებს საწარმოო – ტექნიკური პოტენციალის, განვითარების პერსპექტივების, საკუთარი ფინანსური რესურსების მოცულობისა და საერთო დავალიანების დონის მიხედვით.

სტრუქტურული გარდაქმნების სახეები და სააქციო
საზოგადოებათა ტიპები. ცხრილი 1

№№	სტრუქტურული გარდაქმნების სახეები	გარდაქმნათა ეკონომიკური არსი	სააქციო საწარმოთა ტიპები
1	შერწყმა	სხვადასხვა საწარ- მოთა კაპიტალის გაერთიანება	1. მსხვილი აქციონერული საწარმო 2. კონცერნი 3. ტრესტი
2	დანაწილება	მიმდინარე აქ- ტივების ნაწილის გაყიდვა	1. ვიწრო სპეციალიზაციის საწარმო 2. მცირე და საშუალო საწარმო 3. ახალი შვილობილი საწარმო
3	საწარმოთა ცალკეული ნაწილების გაერ- თიანება	ეროვნებათაშორისი საწარმოთა კაპიტალის კერძო გაერთიანება	1. ერთი დარგის ერთობლივი საწარმო 2. დარგთაშორისი ერთობლივი საწარმო
4	დარგობრივი ინტე- გრაცია დარგთა- შორისი ფინანსური	ჯვარედინი აქციათა მრავალდონიანი მფლობელობა	1. ჰოლდინგი ან ჰოლდინგური კომპანიის სისტემა 2. საფინანსო- სამრეწველო ჯგუფი

დასკვნა

ერთობლივ საწარმოებს, ჰოლდინგებს და საფინანსო-სამრეწველო ჯგუფების როგორც სააქციო საწარმოო მაღალი დონის გარდაქმნის ფორმებს, შეუძლიათ თანაბრად მიიღონ მონაწილეობა რეალურ და ფინანსურ ინვესტიციებში, აგრეთვე გამოიყენონ დაფინანსების ნებისმიერი მიმართულება.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. Хорм. Дж. в, основы управления финансами. М. Финансы и статистика 1999 г.
2. Финансовых менеджмент. учебник /под. ред. Ф. самсонова М Финансы Юнити 1999г.

REFERENCES:

1. D.Horm-“Basics of Finances Ruling.” Moscow “Finances and Statistics.” 1999 (in Russian language);
2. Financial Management-Textbook prof. M. Samsonov’s reduction, Moscow. “Finances and Statistics,” 1999(in Russian language).

STRUCTURAL TRANSFORMATIONS OF ENTERPRISES AND THE METHODS OF FINANCING THE INVESTMENT ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF MARKET ECONOMY

BADRI DAVITAIA

Assistant-Professor of ATSU

RESUME

In the article is analyzed that in holdings and financial-industrial groups, authorities of high level implement the strategic planning and financial Ruling. Besides financial ruling in holding involves much less calendar period of time, as compared with the financial-industrial group strategy. It is caused with the less essential cycle of the goods, which is produced by the factories or workshops of the holding. There are the general directions of financial-industrial group of holding, to which belongs choosing of development means, distribution of financial resources among the different kinds of activities, also among perspective, current and operative management. In the article is underlined the fact the structural transformations of joint stock companies with their contents and directions stipulate the existence of different forms of joint stock companies, which are characterized by specific financial relationship, also by goals and purposes and particularities of different scales of production.

Keywords: Financial Resources; Joint Ventures; Structural Transformation; Financial Industrial Groups; Branch Integrity.